

Inhoud

Inleiding	1
1 Geschiedenis van de arbeid	3
– Arbeidsethos	3
– Recht op luiheid	4
– Betekenis van arbeid.....	5
– Waardering van de arbeid.....	5
– Het begrip arbeid.....	6
– Arbeid in de oudheid.....	7
– Arbeid in het christendom	8
– Kapitalisten en calvinisten.....	10
– Arbeid als last en arbeid als lust	11
– Verwereldlijking van de arbeid	11
– Vermaatschappelijking van arbeid	13
– Arbeid als politieke zaak	14
– Arbeid niet meer alleen loonarbeid	15
– Arbeid en werk.....	16
– Betaald – onbetaald, formeel – informeel	16
– Wat is arbeid?.....	20
– Conclusie	21
2 Arbeidsverdeling	25
– Oorsprong van de arbeidssociologie.....	25
– Voorlopers.....	25
– Arbeidswaardeleer	25
– Adam Smith	27
– Het Babbage-principe	28
– Saint-Simon	30
– Karl Marx	31
– Hoofd- en handarbeid.....	34
– Waarom hebben we arbeidsverdeling?.....	35
– Twee problemen	36
– Durkheim	37
– Vervreemding en anomie	38
– Conclusies	39
– Einde van de arbeidsverdeling?	40
– Segmentering.....	41

3 Industrialisatie	43
– Wat is industrialisatie?.....	43
– Rationalisering.....	43
– Mechanisering.....	44
– Automatisering.....	46
– Fasen in het industrialisatieproces.....	46
– Handelskapitalisme.....	46
– Industrieel kapitalisme.....	48
– Financieel kapitalisme.....	49
– Industrialisatie in Nederland en België.....	50
– Het ontstaan van vakbonden.....	53
4 De strijd om de arbeidstaakbeheersing	59
– Arbeidstaakbeheersing.....	61
– Taylorisme.....	62
– Taylor in Nederland.....	65
– Taylor in België.....	66
– Ingenieurs en het Taylorisme.....	66
– Fordisme.....	68
– Amerikanisme.....	71
– Human Relations.....	72
– Begin van de bedrijfssociologie.....	73
– Conclusie.....	75
– De drie vraagstukken uit dit hoofdstuk.....	76
5 Discussie met het Taylorisme	79
– Punten van kritiek.....	79
– Benaderingen in de arbeidssociologie.....	81
– Arbeidssociologische benaderingen.....	82
– Sociaal gedrag.....	84
– Arbeidsorganisatie als prerogatief van het management.....	84
– Personeelsafdelingen: mensbeeld van de Human- Relationsbenadering.....	86
– Humanisering.....	87
– Humanisering in Amerika: participatief management.....	88
– Arbeidsmotivatie.....	88
– De ‘gezonde’ organisatie.....	92
– Socio-technische systeembenadering.....	93
– Plezier in het werk in Nederland.....	94
– De paradox van de arbeidssatisfactie.....	98
– Conclusie.....	101
6 Nieuwe denkbeelden over het arbeidsproces	103
– Vormen van werkstructurering.....	105

– Werkoverleg.....	107
– De school van Friedmann.....	108
– Technologisme.....	110
– Nieuwe arbeidersklasse.....	111
– Instrumentalisme.....	113
– Arbeidsoriëntaties van vrouwen.....	114
– Arbeidsprocesbenadering.....	116
– Kwaliteit van de arbeid.....	117
7 Kwaliteit van de arbeid.....	119
– Betrokkenheid bij beslissingen.....	119
– Het begon met kwantiteit.....	120
– Kwaliteit: een zorg.....	120
– Kwaliteitskringen.....	121
– De MANS-filosofie.....	122
– Anti-Taylorisme als neo-Taylorisme.....	123
– Vormen van verzet.....	123
– MANS als ideologie.....	124
– Aspecten van de arbeidskwaliteit.....	125
– Tweedeling.....	126
– Dimensies van kwaliteit van de arbeid.....	127
– Dimensie: arbeidsproces.....	128
– Dimensie: organisatieproces.....	131
– Dimensie: kwalificatieproces.....	135
– Benutten van kwalificaties.....	136
– Meten van kwaliteit van de arbeid.....	136
– Objectief, subjectief en intersubjectief.....	137
8 Sociologie van de arbeidsmarkt.....	141
– Wat verstaan wij onder arbeidsmarkt?.....	141
– Collectiviteiten.....	143
– Voorwaarden tot toetreding.....	143
– Interne en externe arbeidsmarkt.....	143
– Primaire en secundaire arbeidsmarkt.....	146
– Arbeidsmarktsegmentatie.....	146
– Werkgewoonten.....	149
– Statistische discriminatie.....	149
– Zoekgedrag.....	150
– Oorzaken van werkloosheid.....	151
– Oorzaken werkloosheid aan de vraagzijde.....	152
– Oorzaken werkloosheid aan de aanbodzijde.....	154
– De relatie tussen vraag en aanbod.....	157
– Langdurige werkloosheid.....	158
– Reacties op werkloosheid.....	160

– Cumulerend effect.....	162
– Arbeidsmarktbeleid	163
– Vrouwen op de arbeidsmarkt	164
– Vrouwen en technologie	164
– ‘Verklaringen’ voor crowding	165
– Beroepskeuze	166
– Conclusie	167
9 Arbeidsverhoudingen	171
– Wat verstaan we onder arbeidsverhoudingen?.....	171
– Medezeggenschap.....	172
– Arbeidsvoorwaardenbeheersing	176
– Toenemende institutionalisering	177
– Niveaus van arbeidsverhoudingen.....	179
– Verhouding overlegorganen – vakbonden.....	183
– Organen op het gebied van de arbeidsbescherming	183
– Vakbondsafvaardiging.....	185
– Onmacht van de werknemers?	188
– ‘Spelende elites’	188
– Conclusie	189
10 Beroep en professionalisering	191
– Gilde	191
– Corporatisme	193
– Beroepsvorming	194
– Beroepsideologie	195
– Professionalisering	198
– Zelfstandig ondernemerschap	199
11 Heeft arbeid nog toekomst?	203
– Arbeidssociologie	205
– Technologie en dienstverlening.....	206
Literatuur	209
Register.....	221